

Юрій МИКИТИН

ORCID 0000-0002-9354-3586

СУБ'ЄКТИ КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА, СТРУКТУРНІ ПРОБЛЕМИ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ

DOI: 10.15330/apiclu.70.1.24-1.36 УДК 341.176:343.1(4-672ЄС)

Постановка проблеми. Набуття чинності Лісабонським договором у 2009 р. [1] стало переломним моментом для кримінальної юстиції ЄС: судове співробітництво у кримінальних справах було переведено з міждержавної площини («третьої опори») до повноцінної сфери права ЄС із застосуванням звичайної законодавчої процедури та юрисдикцією Суду ЄС [2]. Цей перехід, однак, не усунув повністю елементів міждержавності, а навпаки, породив складну інституційну архітектуру, в якій наднаціональні амбіції співіснують із захисними механізмами державного суверенітету (право вето через «аварійне гальмо», opt-out та opt-in, посилене співробітництво).

Відтоді система суб'єктів зазнала якісних змін: створено Європейську прокуратуру (EPPO), реформовано Євроюст та Європол, з'явилися нові виклики, серед яких варто виділити диференційовану інтеграцію, наслідки Brexit, цифровізацію кримінальної юстиції. Водночас системний аналіз усієї сукупності суб'єктів, які формують та реалізують кримінально-процесуальну політику ЄС, з урахуванням цих змін залишається недостатньо висвітленим, зокрема у національній науковій літературі. В Україні О.О. Житний, Г.С. Рибалко та Д.С. Слінько підготували навчальний посібник «Основи кримінальної політики Європейського Союзу» (2022) [3], в якому розглянуто компетенцію та інституційні аспекти кримінальної політики ЄС. Крім того автором цієї статті досліджувалося питання використання термінології, яка пов'язана з кримінально-процесуальною політикою ЄС» [4]. Однак комплексного чи навіть оглядового дослідження саме системи суб'єктів із виявленням структурних проблем не здійснювалося.

Аналіз останніх досліджень. У європейській науці проблематика інституційної архітектури кримінальної юстиції ЄС є предметом активних досліджень. В. Міцілегас здійснив комплексний аналіз впливу Лісабонського договору на кримінальне право ЄС [5; 6]. К. Лігеті очолила дослідницький проект щодо Європейської прокуратури [7], а згодом разом із М.Дж. Антунес та Ф. Джуффрада дослідила імплементацію Регламенту Європейської прокуратури [8]. А. Вейемберг проаналізувала конкуренцію та співпрацю між Європолом, Євроюстом та Європейською судовою мережею [9]. Ф. Спієція проаналізував практичні аспекти відносин Європейської прокуратури та Євроюсту [10], а А. Новокмет та З. Вінкович – проблеми їхньої взаємної координації [11]. Слід зазначити, що частина фундаментальних праць була опублікована до ключових інституційних реформ (реформа Європолу 2016 р, і 2022 р.; створення Європейської прокуратури 2017 р; реформування Євроюсту 2018 р.), що зумовлює необхідність оцінки їхніх висновків крізь призму оновленого нормативного контексту.

Метою дослідження є комплексний аналіз суб'єктів кримінально-процесуальної політики ЄС, визначення їх правового статусу та механізмів взаємодії, а також ідентифікація структурних проблем функціонування цієї системи.

Виклад основного матеріалу. Правовою основою кримінально-правової політики ЄС і кримінально-процесуальної політики ЄС є Розділ V Договір про функціонування Європейського Союзу (далі – ДФЄС) «Простір свободи, безпеки та юстиції» [12]. Статті 82-86 регулюють судове співробітництво (взаємне визнання, мінімальні стандарти кримінального процесу, правову основу Євроюсту та Європейської прокуратури), стаття 83 передбачає гармонізацію матеріального кримінального права, а статті 87-88 визначають поліцейське співробітництво та функціонування Європолу.

Однак договірна основа містить внутрішню суперечність. З одного боку, Лісабонський договір запровадив звичайну законодавчу процедуру з голосуванням кваліфікованою більшістю, тобто формально подолав «право вето» кожної держави. З іншого – стаття 76 ДФЄС зберегла право законодавчої ініціативи за чвертю

держав-членів (унікальне для права ЄС), а статті 82(3) та 83(3) передбачили механізм «аварійного гальма», що дозволяє будь якій державі зупинити законодавчий процес, якщо проект зачіпає фундаментальні аспекти її системи правосуддя, і передати питання на рівень Європейської Ради. Ці механізми не мають аналогів в інших сферах права ЄС.

Додатковий рівень складності створює диференційована інтеграція. Зокрема, Данія не бере участі в ухваленні актів в межах Розділу V ДФЄС, а директиви та регламенти ЄС щодо кримінального процесу на її території не діють. Тобто ця країна співпрацює тільки на основі окремих міжнародних договорів, фактично, як третя держава (так званий повний opt-out від Розділу V ДФЄС). Такий підхід відображено у Протоколі № 22 до ДФЄС [13]. Ірландія відповідно до Протоколу № 21 до ДФЄС [14] зберігає право приєднуватися до кожного конкретного акту окремо або відмовитися від нього і для прийняття рішення щодо цього має три місяці (так званий повний opt-in).

Така ситуація дає підстави для висновку, що система суб'єктів кримінально-процесуальної політики ЄС діє не в єдиному правовому просторі, а у фрагментованому, де різні держави-члени пов'язані різними нормативними інструментами.

Інституції ЄС формують нормативну, стратегічну та судову рамку кримінально-процесуальної політики, проте їхня роль у цій сфері виявляє специфічні особливості, що відрізняють її від інших політик Союзу.

Парламент і Рада ЄС є співзаконодавцями за звичайною процедурою. Прикладом є директиви про презумпцію невинуватості (2016/343) [15], право на інформацію (2012/13/ЄС) [16], доступ до адвоката (2013/48/ЄС) [17]. Водночас вимога односторонності при заснуванні Європейської прокуратури (стаття 86 ДФЄС) призвела до того, що цю інституцію створено через механізм посиленого співробітництва, що є наочною ілюстрацією напруженості між наднаціональністю та суверенітетом.

Перехід до звичайної законодавчої процедури не усунув повністю елементи міжурядовості. Відповідно до статті 16(6) Консолідованого Договору про Європейський Союз, Рада ЄС засідає

у різних конфігураціях залежно від предмета обговорення [18]. Правила процедури Ради ЄС (Рішення 2009/937/ЄС) визначають десять таких конфігурацій [19]. У контексті кримінально-процесуальної політики визначальну роль відіграє конфігурація Ради з питань юстиції та внутрішніх справ (JHA Council), у якій засідають міністри юстиції та/або внутрішніх справ держав-членів.

Європейська Комісія реалізує законодавчу ініціативу та контролює імплементацію прийнятих актів. Характерно, що Європейська Комісія обрала стратегію поетапної гармонізації процесуальних прав – замість єдиного комплексного акту ухвалювалися окремі директиви за «Дорожньою картою» 2009 р. [20], що дозволило уникати політичного спротиву.

Європейська Рада визначала стратегічні пріоритети через програми Тампере (1999 р.) [21], Гаазьку програму (2004 р.) [22], Стокгольмську програму (2010-2014 р.) [23]. Характерно, що після 2014 р. нової програми ухвалено не було, що може свідчити про перехід до ситуативного підходу. Крім того, Європейська Рада відіграє процедурну роль у механізмі так званого «аварійного гальма». Його сутність полягає в тому, що статті 82(3) та 83(3) ДФЄС [12] дозволяють будь якій державі-члену ЄС, яка вважає, що проект директиви у сфері кримінального судочинства зачіпає фундаментальні засади її системи правосуддя, призупинити звичайну законодавчу процедуру та передати питання на розгляд Європейської Ради. Якщо протягом чотирьох місяців консенсусу не досягнуто, щонайменше дев'ять держав-членів можуть розпочати посилене співробітництво на основі відповідного проекту акту уже без участі держави, яка ініціювала блокування.

Суд ЄС. Після Лісабонського договору 2009 р. [1] його юрисдикція у цій сфері стала повною. Суд ЄС не просто тлумачить право, а активно формує кримінально-процесуальну політику через судову правотворчість. У об'єднаних справах 2016 р. щодо громадянина Угорщини Араньоші (С-404/15) і громадянина Румунії Калдарару (С-659/15 PPU) [24] щодо їхнього передання з Німеччини до вказаних держав, а також щодо громадянина Польщі Цельмера (справа LM, С-216/18 PPU) щодо його передання з Ірландії [25] Суд ЄС встановив підстави для відмови у виконанні

Європейського ордера на арешт за наявності ризику порушення основоположних прав. Визначально, що такої підстави немає в тексті Рамкового рішення від 13 червня 2002 р. про європейський ордер на арешт та процедури передачі між державами-членами (2002/584/ЈНА) [26]. Тим самим Суд ЄС обмежив автоматизм принципу взаємного визнання заради захисту прав особи, фактично створивши нову норму через судове тлумачення.

Спеціалізовані органи. Створення спеціалізованих органів ілюструє загальну тенденцію своєрідного ущільнення управління в ЄС, що проявляється у делегуванні функцій децентралізованим органам. Однак для таких органів характерна специфічна проблематика.

Євроюст (стаття 85 ДФЄС [12], Регламент 2018/1727) [27] координує транскордонні розслідування, проте має структурну обмеженість, оскільки його рекомендації щодо кримінального переслідування не мають обов'язкової сили для національних органів. Хоча Регламент запровадив обов'язок мотивованої відповіді (стаття 4(4)), ефективність координації фактично залежить від доброї волі національних прокурорів, що ставить питання про те, чи є Євроюст справді координатором, чи лише платформою для діалогу.

Європол (стаття 88 ДФЄС [12], Регламент 2016/794, зі змінами 2022/991 [28; 29]) забезпечує аналітичну підтримку через інформаційні системи (EIS, SIENA). Реформа 2022 р. заслуговує окремої уваги. Зокрема, у 2020 р. Європейський інспектор із захисту даних (EDPS) зобов'язав Європол видалити великі масиви некатегоризованих персональних даних [30]. Замість виконання рішення законодавець ухвалив Регламент 2022/991 [29], який ретроспективно легалізував ту саму практику. Це створило прецедент, за якого політична доцільність переважила рішення незалежного наглядового органу, і поставило фундаментальне питання про баланс між оперативною ефективністю та захистом прав особи. Зазначу, що ця реформа пов'язана, серед іншого, з потребами цифрової аналітики та обробки великих масивів даних, що є частиною ширшого виклику цифровізації кримінальної юстиції ЄС.

Європейська прокуратура (стаття 86 ДФЄС [12], Регламент 2017/1939) [31] є єдиним органом ЄС з повноваженнями безпосереднього кримінального переслідування. Вона функціонує як гібридна система: центральний офіс (Люксембург) із Колегією та Постійними палатами, і делеговані прокурори, інтегровані в національні системи та застосовують національне право.

Така гібридність породжує три ключові проблеми:

1) парадокс неучасті. Окремі держави-члени ЄС, а саме Угорщина, Данія, Ірландія не беруть участі в діяльності Європейської прокуратури, хоча Угорщина є значним одержувачем коштів з бюджету ЄС. Тобто фінансові інтереси Союзу в цій країні не підпадають під юрисдикцію органу, створеного для їх захисту;

2) різноманітність процесуальних правил. Делегований прокурор застосовує національне право своєї країни, а отже аналогічні справи розслідуються за різними процесуальними правилами залежно від держави;

3) ризик так званого «forum shopping» (вибору найсприятливішої юрисдикції). Дискреція Постійної палати Європейської прокуратури у виборі держави розслідування створює можливість спрямування справи туди, де процесуальні правила найсприятливіші для обвинувачення, а підозрюваний не має ефективного наднаціонального механізму оскарження цього вибору.

Європейське бюро боротьби з шахрайством (OLAF) здійснює адміністративні розслідування без кримінально-процесуальних повноважень [32]. Після створення Європейської прокуратури виникла двотрекова система: у державах-учасниках власне Європейської прокуратури воно передає справи прокуратурі, у решті – національним органам. Ця асиметрія додає ще один вимір до фрагментації правового простору.

Серед *допоміжних суб'єктів* кримінально-процесуальної політики Європейського Союзу варто виокремити:

- 1) Агенцію ЄС з основоположних прав (FRA) [33].
- 2) Агенцію з підготовки правоохоронних кадрів (CEPOL) [34].
- 3) Європейську судову мережу (EJN) [35].

Класифікація суб'єктів кримінально-процесуальної політики Європейського Союзу. На підставі проведеного аналізу суб'єкти

кримінально-процесуальної політики ЄС можна класифікувати за кількома критеріями (за функціональним призначенням, за характером повноважень, за правовою основою створення, а також авторський критерій класифікації – за ступенем інтеграції). Кожна класифікація виявляє певну структурну особливість чи проблему системи. Детальніше акцентовано на авторському критерії, оскільки він, як вбачається, найточніше відображає реальну конфігурацію системи. Отже, за ступенем інтеграції суб'єкти кримінально-процесуальної політики Європейського Союзу поділяються на:

1) суб'єкти загальноєвропейської дії. Поширюються на всі 27 держав-членів. До них належать Парламент, Рада ЄС, Європейська Комісія, Суд ЄС, Європол, Євроюст, Європейське бюро боротьби з шахрайством);

2) суб'єкти диференційованої інтеграції. Поширюються лише на держави-учасниці відповідного механізму. Зокрема, Європейська прокуратура – окремі директиви не діють зовсім або мають вибірковий характер;

3) суб'єкти, що діють у зовнішньому вимірі. Механізми співпраці передбачають угоди Європолу та Євроюсту з третіми державами, Угоду про торгівлю та співробітництво з Великою Британією.

Ця класифікація відображає фундаментальну проблему фрагментації правового простору, оскільки система суб'єктів кримінально-процесуальної політики ЄС не є однорідною, а складається з концентричних кіл різного ступеня інтеграції. Ця фрагментація є не тимчасовим недоліком, а структурною характеристикою системи, що зумовлена компромісом між наднаціональними амбіціями та національним суверенітетом у сфері кримінального правосуддя.

Висновки. Проведене дослідження дозволяє сформулювати наступні висновки.

По-перше, після Лісабонського договору система суб'єктів зазнала якісної трансформації – від міждержавного співробітництва до повноцінної сфери права ЄС, але із збереженням специфічних захисних механізмів («аварійне гальмо», opt-out та opt-in), що робить цю сферу унікальною в архітектурі ЄС.

По-друге, фрагментація правового простору внаслідок диференційованої інтеграції є не тимчасовою проблемою, а структурною характеристикою системи. Парадокс неучасті Угорщини в Європейській прокуратурі наочно демонструє обмеженість наднаціонального підходу у сфері, де держави зберігають значний суверенітет.

По-третє, Україні необхідно ґрунтовно вивчати структуру та механізм функціонування системи суб'єктів кримінально-процесуальної політики Європейського Союзу з метою забезпечення готовності національної кримінально-правової та кримінально-процесуальної політики до своєчасної адаптації й інтеграції в правовий простір ЄС з урахуванням національних інтересів та правових особливостей України.

1. *Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community, signed at Lisbon, 13 December 2007. Official Journal of the European Union. C 306, 17.12.2007. P. 1-271. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:12007L/TXT> (дата звернення: 05.01.2026).*
2. *10 Years after Lisbon – How ‘Lisbonised’ is the Substantive Criminal Law in the EU? eucrim – The European Criminal Law Associations’ Forum. 2019. URL: <https://eucrim.eu/articles/10-years-after-lisbon-how-lisbonised-is-the-substantive-criminal-law-in-the-eu/> (дата звернення: 05.01.2026).*
3. *Основи кримінальної політики Європейського Союзу: навчальний посібник/ автори-упорядники: Житний О. О., Рибалко Г.С., Слінько Д. С., Харків, 2022. 147 с. URL: <https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/project-result-content/8b815635-47c1-4af0-9502-07df38b45cd9/pdf> (дата звернення: 05.01.2026).*
4. *Микитин Ю.І. Кримінальна процесуальна політика Європейського Союзу як частина політики Європейського Союзу у сфері боротьби зі злочинністю. Аналітично-порівняльне правознавство. 2021. № 3. С. 197-202. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2021.03.35>.*
5. *Mitsilegas V. EU Criminal Law After Lisbon: Rights, Trust and Transformation of Justice in Europe. Oxford : Hart Publishing, 2016. 295 p. ISBN 978-1-84946-648-6.*
6. *Mitsilegas V. EU Criminal Law. 2nd ed. Oxford : Hart Publishing, 2022. 608 p. ISBN 978-1-50993-637-4.*

7. Ligeti K. (ed.) *Toward a Prosecutor for the European Union. Vol. 1: A Comparative Analysis.* Oxford : Hart Publishing, 2013. 1046 p. 978-1-84946-314-0; 1046.
8. Ligeti K., Antunes M.J., Giuffrida F. (eds.) *The European Public Prosecutor's Office at Launch: Adapting National Systems, Transforming EU Criminal Law.* Milan : Wolters Kluwer-CEDAM, 2020. 782 p. ISBN 978-88-133-7550-4.
9. Weyembergh A., Armada I., Brière C. *Competition or Cooperation? State of Play and Future Perspectives on the Relations between Europol, Eurojust and the European Judicial Network.* *New Journal of European Criminal Law.* 2015. Vol. 6, No. 2. P. 261-283. DOI: <https://doi.org/10.1177/203228441500600207>.
10. Spiezia F. *The European Public Prosecutor's Office: How to Implement the Relations with Eurojust.* *eu crim – The European Criminal Law Associations' Forum.* 2018. No. 2. P. 130-135. URL: <https://eucrim.eu/articles/european-public-prosecutors-office-how-implement-relations-eurojust/> (дата звернення: 05.01.2026).
11. Novokmet A., Vinković Z. *Eurojust and EPPO on the Crossroads of Mutual Cooperation.* *EU and Comparative Law Issues and Challenges Series (ECLIC).* 2019. Issue 3. P. 583-608. DOI: <https://doi.org/10.25234/eclic/9492>.
12. *Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union.* *Official Journal of the European Union.* C 326, 26.10.2012. P. 47-390. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/treaty/tfeu_2016/oj (дата звернення: 05.01.2026).
13. *Protocol (No 22) on the position of Denmark.* *Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union.* *Official Journal of the European Union.* C 115, 9.5.2008. P. 299-303. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:12008E%2FPRO%2F22> (дата звернення: 05.01.2026).
14. *Protocol (No 21) on the position of the United Kingdom and Ireland in respect of the area of freedom, security and justice.* *Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union.* *Official Journal of the European Union.* C 202, 7.6.2016. P. 295-297. URL: http://data.europa.eu/eli/treaty/tfeu_2016/pro_21/oj (дата звернення: 05.01.2026).
15. *Directive (EU) 2016/343 of the European Parliament and of the Council of 9 March 2016 on the strengthening of certain aspects of the presumption of innocence and of the right to be present at the trial in criminal proceedings.* *Official Journal of the European Union.* L 65,

- 11.3.2016. P. 1-11. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2016/343/oj/eng> (дата звернення: 05.01.2026).
16. Directive 2012/13/EU of the European Parliament and of the Council of 22 May 2012 on the right to information in criminal proceedings. Official Journal of the European Union. L 142, 1.6.2012. P. 1-10. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32012L0013> (дата звернення: 05.01.2026).
17. Directive 2013/48/EU of the European Parliament and of the Council of 22 October 2013 on the right of access to a lawyer in criminal proceedings and in European arrest warrant proceedings, and on the right to have a third party informed upon deprivation of liberty and to communicate with third persons and with consular authorities while deprived of liberty. Official Journal of the European Union. L 294, 6.11.2013. P. 1-12. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32013L0048> (дата звернення: 05.01.2026).
18. Consolidated version of the Treaty on European Union. Official Journal of the European Union. C 202, 7.06.2016. P. 13-45 (Art. 16(6)). URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/treaty/teu_2016/art_16/oj (дата звернення: 05.01.2026).
19. Council Decision 2009/937/EU of 1 December 2009 adopting the Council's Rules of Procedure. Official Journal of the European Union. L 325, 11.12.2009. P. 35-61. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32009D0937> (дата звернення: 05.01.2026).
20. Resolution of the Council of 30 November 2009 on a Roadmap for strengthening procedural rights of suspected or accused persons in criminal proceedings. Official Journal of the European Union. C 295, 4.12.2009. P. 1-3. URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32009G1204\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32009G1204(01)) (дата звернення: 05.01.2026).
21. Presidency Conclusions, Tampere European Council, 15-16 October 1999. URL: https://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/00200-r1.en9.htm (дата звернення: 05.01.2026).
22. The Hague Programme: Strengthening Freedom, Security and Justice in the European Union. Official Journal of the European Union. C 53, 3.3.2005. P. 1-14. URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52005XG0303\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52005XG0303(01)) (дата звернення: 05.01.2026).
23. The Stockholm Programme – An open and secure Europe serving and protecting citizens. Official Journal of the European Union. C 115, 4.5.2010. P. 1-38. URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52010XG0504\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52010XG0504(01)) (дата звернення: 05.01.2026).

24. *Court of Justice of the European Union. Pál Aranyosi and Robert Căldăraru v Generalstaatsanwaltschaft Bremen. Joined Cases C-404/15 and C-659/15 PPU. ECLI:EU:C:2016:198. Judgment of the Grand Chamber, 5 April 2016. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:62015CJ0404> (дата звернення: 05.01.2026).*
25. *Court of Justice of the European Union. Minister for Justice and Equality v LM (Deficiencies in the system of justice). Case C-216/18 PPU. ECLI:EU:C:2018:586. Judgment of the Grand Chamber, 25 July 2018. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=ecli:ECLI:EU:C:2018:586> (дата звернення: 05.01.2026).*
26. *Council Framework Decision 2002/584/JHA of 13 June 2002 on the European arrest warrant and the surrender procedures between Member States. Official Journal of the European Communities. L 190, 18.7.2002. P. 1-20. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32002F0584> (дата звернення: 05.01.2026).*
27. *Regulation (EU) 2018/1727 of the European Parliament and of the Council of 14 November 2018 on the European Union Agency for Criminal Justice Cooperation (Eurojust), and replacing and repealing Council Decision 2002/187/JHA. Official Journal of the European Union. L 295, 21.11.2018. P. 138-183. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2018/1727/oj/eng> (дата звернення: 05.01.2026).*
28. *Regulation (EU) 2016/794 of the European Parliament and of the Council of 11 May 2016 on the European Union Agency for Law Enforcement Cooperation (Europol) and replacing and repealing Council Decisions 2009/371/JHA, 2009/934/JHA, 2009/935/JHA, 2009/936/JHA and 2009/968/JHA. Official Journal of the European Union. L 135, 24.5.2016. P. 53-114. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/794/oj/eng> (дата звернення: 05.01.2026).*
29. *Regulation (EU) 2022/991 of the European Parliament and of the Council of 8 June 2022 amending Regulation (EU) 2016/794, as regards Europol's cooperation with private parties, the processing of personal data by Europol in support of criminal investigations, and Europol's role in research and innovation. Official Journal of the European Union. L 169, 27.6.2022. P. 1-42. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/991/oj> (дата звернення: 05.01.2026).*
30. *European Data Protection Supervisor. Decision on the retention by Europol of datasets with no established link to criminal activity. 3 January 2022. URL: https://www.edps.europa.eu/press-publications/press-news/press-releases/2022/edps-orders-europol-erase-data-concerning_en (дата звернення: 05.01.2026).*

31. *Council Regulation (EU) 2017/1939 of 12 October 2017 implementing enhanced cooperation on the establishment of the European Public Prosecutor's Office ('the EPPO'). Official Journal of the European Union. L 283, 31.10.2017. P. 1–71. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2017/1939/oj> (дата звернення: 05.01.2026).*
32. *Regulation (EU, Euratom) No 883/2013 of the European Parliament and of the Council of 11 September 2013 concerning investigations conducted by the European Anti-Fraud Office (OLAF) and repealing Regulation (EC) No 1073/1999 of the European Parliament and of the Council and Council Regulation (Euratom) No 1074/1999. Official Journal of the European Union. L 248, 18.9.2013. P. 1-22. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32013R0883> (дата звернення: 05.01.2026).*
33. *European Union Agency for Fundamental Rights (FRA). Official website. Vienna: FRA, 2025. URL: <https://fra.europa.eu> (дата звернення: 05.01.2026).*
34. *European Union Agency for Law Enforcement Training (CEPOL). Official website. Budapest: CEPOL, 2025. URL: <https://www.cepol.europa.eu> (дата звернення: 05.01.2026).*
35. *European Judicial Network in Criminal Matters (EJN). Official website. The Hague: EJN Secretariat / Eurojust, 2025. URL: <https://ejn-crimjust.europa.eu> (дата звернення: 05.01.2026).*

Юрій МИКИТИН. Суб'єкти кримінально-процесуальної політики Європейського Союзу: загальна характеристика, структурні проблеми та класифікація.

У статті здійснено оглядовий аналіз суб'єктів кримінально-процесуальної політики Європейського Союзу. Досліджено договірну основу компетенції ЄС у сфері судового співробітництва у кримінальних справах. Проаналізовано роль інституцій ЄС та спеціалізованих органів (Євроюсту, Європолу, Європейської прокуратури, Європейського бюро боротьби з шахрайством) у формуванні та реалізації цієї політики. Виявлено структурні проблеми системи суб'єктів, зокрема фрагментацію правового простору внаслідок диференційованої інтеграції та практичні труднощі взаємодії між спеціалізованими органами. Запропоновано авторську класифікацію суб'єктів за ступенем інтеграції. Сформульовано висновки щодо багаторівневої системи суб'єктів та доцільності і перспектив її вивчення для України.

Ключові слова: Європейський Союз, кримінально-процесуальна політика, кримінально-правова, політика, кримінально-процесуальна політика Європейського Союзу, суб'єкти кримінально-процесуальної політики, суб'єкти кримінально-процесуальної політики Європейського Союзу, Євроюст, Європол, Європейська прокуратура, Європейське бюро боротьби з шахрайством, співро-

бітництво у кримінальних справах, простір свободи, безпеки та юстиції, диференційована інтеграція.

Yuriy MYKYTYN. Subjects of the Criminal Procedure Policy of the European Union: general characteristics, structural issues and classification.

This article provides a comprehensive analysis of the subjects involved in shaping and implementing the criminal procedural policy of the European Union. The study examines the treaty-based competence framework established by Title V of the Treaty on the Functioning of the European Union, which forms the legal foundation for judicial cooperation in criminal matters. The research analyses the roles of European Union institutions – the European Parliament and the Council of the European Union as co-legislators under the ordinary legislative procedure, the European Commission as initiator of legislation and guardian of implementation, the European Council as strategic actor, and the Court of Justice of the European Union as an active participant through judicial law-making as well as specialised bodies: the European Union Agency for Criminal Justice Cooperation, the European Union Agency for Law Enforcement Cooperation, the European Public Prosecutor's Office, and the European Anti-Fraud Office. Auxiliary subjects, including the European Union Agency for Fundamental Rights, the European Union Agency for Law Enforcement Training, and the European Judicial Network in Criminal Matters, are also examined. Particular attention is devoted to structural problems within the system, including fragmentation of the legal space caused by differentiated integration – notably the opt-outs of Denmark and Ireland and the non-participation of five Member States in the European Public Prosecutor's Office – as well as practical difficulties in coordination between specialised bodies and the tension between operational effectiveness and fundamental rights protection illustrated by the Europol data retention controversy. The article introduces a novel classification of subjects based on their degree of integration, distinguishing between subjects of pan-European scope, subjects of differentiated integration, and subjects operating in the external dimension. The study concludes that the post-Lisbon institutional architecture constitutes a multi-layered system operating across concentric circles of varying integration depth, and that this fragmentation is a structural characteristic shaped by the compromise between supranational ambitions and national sovereignty in criminal justice.

Keywords: European Union, criminal procedure policy, criminal law policy, criminal procedure policy of the European Union, subjects of criminal procedure policy, subjects of criminal procedure policy of the European Union, Eurojust, Europol, European Public Prosecutor's Office, European Anti-Fraud Office, cooperation in criminal matters, area of freedom, security and justice, differentiated integration.